

DOMÈNEC FITA I LA CERÀMICA

Paral·lelament a la seva obra d'escultura, pintura i dibuix, Domènec Fita ha dedicat a la pràctica de la ceràmica una bona part dels seus esforços. Deixant els seus inicis i l'època d'estudiant, podem dir que tota la seva vida artística ha tingut un contacte amb aquesta activitat; a vegades per la satisfacció de produir una peça concreta com aquell qui fa un dibuix, altres com a recurs pràctic per a una obra, utilitzant el procediment ceràmic per a un mural o per a una escultura. Per altra banda, és obvi i no caldria dir-ho, que l'activitat ceràmica d'en Fita reflecteix en tot moment el que ha estat fent en els altres camps creatius. I així es poden veure les diverses etapes de la seva experimentació amb la ceràmica íntimament lligades amb els dibuixos, la pintura i l'escultura que ha anat produint al llarg dels darrers vint anys. En un escrit recent sobre els seus dibuixos vaig intentar d'explicar-me i explicar la relació d'aquests amb el que en podríem dir la seva "vida moral". Perquè el dibuix és l'art més espontani em va semblar que això era justificat. Ara, en fer aquest comentari sobre la ceràmica d'en Fita, m'abstindré d'establir aquesta relació: queda clar que les diverses èpoques que passo a analitzar breument estan condicionades també per aquesta influència de la "vida moral" i confirmen, em sembla, el que vaig dir llavors.

Els primers contactes amb el procediment de la ceràmica els prengué Domènec Fita el 1956, col·laborant amb el ceramista Pell de Monells. Tot seguit, el 1957, comença l'intent de producció una mica abundant de peces. Van signades amb el nom "Delta". Són peces de terra cuita, sense esmalt, obtingudes per solatge del fang en els motlles. La seva qualitat predominant és l'harmonia, la puresa de la línia. El seu disseny no és d'origen arqueològic; està més aviat emparentat amb obres "modernes", amb una certa voluntat de refinament que fa pensar en el disseny escandinau.

Aviat, però, la qualitat de la terra cuita natural havia de semblar poca cosa al Fita pintor, i la construcció d'un forn per a peces de gres, obra de Pucilowsky, acabat a la primavera del 1958, havia de produir necessàriament l'inici de l'experimentació amb els esmalts i per tant la introducció de les qualitats matèriques i del color. Aquesta nova etapa anà signada amb el nom de "Ter" i durà fins el 1963. En principi les formes foren les mateixes de l'època "Delta", a les quals s'anaren afegint algunes altres de procedència escultòrica: així les figures d'un toro, un gos, un gat. Les peces d'aquesta època són d'una gran qualitat tan pel que fa al material com al color obtingut per cristallitzacions de l'esmalt. Predominen els tons verdosos i ocres, una mica pàl·lids però no gens freds. El procés absolutament artesanal, col·laboraven amb en Fita la Mª Rosa Canals i

l'Enric Homet, marcava aquestes peces amb una càlida presència humana que, després, a l'etapa següent, degut a diverses circumstàncies, entre les quals l'augment d'industrialització, s'hauria d'esvaïr.

El 1963, Arcadi Pla es fa càrrec del que en principi fou pensat com un negoci a,b la marca "Arca". En Fita hi aportaria la seva experiència, el que podríem dir-ne la direcció artística i el disseny i els seus col·laboradors. S'introduí l'ús del torn que fou confiat a Rogeli Alonso.

Tot hauria de fer pensar que l'ús d'aquest instrument artesanal conferiria a la ceràmica d'aquesta època unes qualitats més humanes encara, però no fou així. En Fita seguí dibuixant les formes que eren executades després al torn. El fet que el resultat no fos la conseqüència del procés sinó aquest seguidor d'un projecte previ dona, em sembla, aquesta fredor característica de la producció d'aquesta etapa. El color predominant és el blanc, un blanc mat graduat amb grisos matisats ja per verdosos o per violacis. Les formes són una mica grandiloqüents, segures d'elles mateixes i, a vegades, fins i tot una mica barroeres. La qualitat material, la terra, la cocció i l'esmalt són sempre excel·lents. Aquesta etapa s'acaba el 1967, després d'un notable fracàs econòmic.

A partir d'aquest punt en Fita ha desistit de tot intent de producció de ceràmica seriada i tot semblava que tampoc n'hauria de produir més de cap altra mena. Sense instal·lacions i potser amb una mica de regust amarg la cosa es feia difícil. Però una circumstància casual, l'encàrrec per part d'Air-India, vingut de la mà de Jesús Vilallonga, d'executar uns cendrers publicitaris de la companyia dissenyats per Salvador Dalí, facilità l'adquisició d'un forn elèctric. I quan un té un forn, fa ceràmica. Però la ceràmica que farà en Fita a partir d'ara és una cosa molt diferent. La concepció anterior de produir objectes útils ha variat. Més que ser un artista que es posa al servei d'una producció i d'una tècnica, ara serà l'artista que es servirà d'aquesta tècnica per als seus usos creatius. La ceràmica serà utilitzada per a realitzar diversos plafons murals d'intenció decorativa o bé com instrument per a la creació d'obres ja més emparentades amb l'escultura que no pas amb l'utensili. La ceràmica d'aquesta època apareix gravada amb empremtes, talls, erosions: es tracta d'una extensió de l'obra escultòrica. Algunes peces són ja no res més que escultures, havent perdut tota connotació de recipient. Altres negant-la, tal com gerros tapats per dalt, buits per dins però impracticables.

Darrerament, aquesta derivació escultòrica s'ha manifestat obertament amb l'execució de la sèrie que l'autor anomena de les Nines. El retorn de Fita a la figuració ha produït, al posar-se en contacte amb el medi de la ceràmica, aquestes peces que són voluntàriament escultures, però que, i degut a voler-ho ser, gràcies al medi, retornen a ser ceràmica (i ho haurien estat més encara si haguessin quedat sense esmaltar), ceràmica emparentada amb els ninots púnics d'Eivissa o amb els pre-colombins.

Què passarà ara ? El cercle es tancaria, el lluç es mossegaria la cua, si en Fita tornés a oferir-nos unes peces pures i simples, sense esmalt, només receptacles, i encara, dintre d'aquests, els més simples: plats i bols. Sense marques, sense talls, sense incisions, sense empremtes, sense color. Això voldria dir que l'aventura ceràmica d'en Fita, el llarg i accidentat viatge, hauria acabat amb un retorn pacífic al dolç port, a la terra pairal, a la càlida llar del receptacle. Però potser això voldria dir també que tots plegats hem retornat a un món de sensatesa que anomena cada cosa pel seu nom, i em sembla que això encara ho tenim prou lluny. Per aquell dia, i per si ara algú s'hi atreveix, i si és que encara la ceràmica encara té algun sentit, jo voldria que fos això: atuell, recipient, utensili, joguina, fins i tot ídol o fetitxe, però no cap altra cosa. La seva grandesa rau en la seva humilitat, en la seva proximitat manual, i la seva justificació potser està en ser suscitadora de records tribals i testimoni dels originaris elements matèrics, almenys dels visibles: terra, aigua, foc i aire.

NARCÍS COMADIRA

Del catàleg de l'exposició "CERÀMICA D'EN FITA 1957-1975", a la Sala Leonci Quera d'Olot. Abril de 1976